

PM Rotel I (Dnr KS 2023/128)

Revisionsrapport nr 1/2023 - Stadens arbete för att motverka välfärdsbrott

Begäran om yttrande från stadsrevisionen, revisorsgrupp 1
Svarstid den 28 april 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som yttrande över stadsrevisionens rapport hänvisas till vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Stadsrevisionen har granskat stadens arbete med att motverka välfärdsbrott inom hemtjänst och daglig verksamhet; med fokus på socialnämnden, äldrenämnden, Skärholmens stadsdelsnämnd och kommunstyrelsen.

Stadsrevisionens granskning visar att arbete för att motverka välfärdsbrott har påbörjats, men identifierar olika förbättringsområden. Revisionen bedömer att kommunstyrelsen i högre utsträckning än idag behöver arbeta för att samordna, leda och stödja nämnderna samt att tydligare följa upp nämndernas arbete mot välfärdsbrott. Inom upphandling behövs förbättrade riktlinjer och rutiner för kontroll, i syfte att uppnå en mer aktiv avtalsuppföljning. Därtill belyser revisionskontoret att även granskningar av misstänkt välfärdsfusk dokumenteras.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets sammantagna bedömning är att det pågår en förstärkning av arbetet för att staden ska uppnå en god systematik i arbetet med att upptäcka och motverka välfärdsbrott, något som behöver inkludera berörda nämnder och bolag.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag välkomnar revisionskontorets granskning av stadens arbete för att motverka välfärdsbrott inom hemtjänst och daglig verksamhet. Staden måste försöka hålla jämna steg med välfärdsbrottsligheten och kommunstyrelsen ska arbeta för att det inte förekommer organiserad brottslighet inom upphandlad verksamhet. Staden har påbörjat ett arbete med att ta tillbaka och öka den demokratiska kontrollen över välfärden. I detta ligger just att säkra att skattemedel går till de ändamål de är avsedda för.

Kommunstyrelsen ska med berörda nämnder göra en analys av samtliga upphandlingar i staden i syfte att täppa till alla möjligheter för kriminella att infiltrera staden och utnyttja välfärdssystemet och under år 2023 ska staden utreda om LOU ska fasas ut som upphandlingsform avseende äldreomsorgen och socialtjänsten.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 19 april 2023

Karin Wanngård

Bilaga

Revisionsrapport nr 1/2023 – Stadens arbete för att motverka välfärdsbrott, dnr KS 2023/128-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis bifalla föredragande borgarråds förslag
2. Att inrätta en extern granskningsfunktion på stadsledningskontoret
3. Att därutöver anföra följande

Alla stora projekt och evenemang medför risker och sårbarheter inom organisationen. Det är viktigt att säkerställa att stadens verksamheter är socialt hållbara vilket omfattar omsorg av skattemedel och gediget arbete även inom området antikorrupcion.

Välfärdsbrottslighet innebär ett angrepp mot samhällets gemensamma skyddsnet och det drabbar de individer som är i behov av samhällets insatser. I upphandlingsverksamheten ska särskilt fokus riktas på risken för välfärdsbrottslighet staden ska säkerställa att skattemedel inte används som ett sätt att tvätta pengar eller för att tjäna snabba pengar på offentligt finansierade verksamheter. Såväl i staden som i regionen har det uppmärksammats fall där företag som bedriver upphandlad verksamhet inte korrekt utfört det arbete som har avsetts. Detta ska med stark kraft

beivras. Privata verksamheter som tydligt inte lever upp till de krav som staden ställt på verksamheten ska fråntas ansvaret för verksamheten.

Liberalerna har föreslagit att kommunstyrelsen ska utveckla en central antikorrupsionsfunktion med externa granskare. Dessa ska i ett första skede granska större projekt och evenemang i nämnderna och bolagen, för att säkerställa att staden får det man betalar för. Ökad transparens med god insyn i större projekt bidrar både till att tidsplan och budget bättre efterlevs, samt minskar risken för korruption. Vårt Stockholm ska vara en stad med god ekonomi som slår vakt om de mänskliga rättigheterna, öppenhet och valfrihet. Ett aktivt arbete mot korruption är en viktig del för att uppnå det.

Särskilt uttalande av borgarrådet Dennis Wedin (M) enligt följande.

För oss är det en självklarhet att välfärdsbrottslighet inom hemtjänst och daglig verksamhet ska bekämpas och att stockholmarnas skattepengar ska värnas. Vi välkomnar således revisionsrapporten som belyser hur staden arbetar med att motverka brottsligheten inom välfärden. Vi noterar att föredragande borgarrådet upprepar budgetuppdraget för 2023 att framtiden för LOU som upphandlingsform inom äldreomsorgen och socialtjänsten ska utredas – med det påstådda syftet att stävja välfärdsbrottsligheten. Vi ställer oss frågande till avsikterna med utredningen, eftersom inga andra upphandlade funktioner inom stadens verksamhet lyfts med avsikten att stävja välfärdsbrottslighet. Detta föranleder således en oro för att välfärdsbrottslighet kommer utgöra ett svepskäl för att fortsätta återkommunaliseringen av välfungerande, uppskattade och laglydiga verksamheter inom omsorgen.

Kommunstyrelsen

Reservation av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Jonas Nilsson (alla M) som är likalydande med Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersätтарыttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Förvaltarskapsprincipen är en av fem grundbultar i den kristdemokratiska ideologin. Utöver att lämna jorden i bättre skick till nästa generation omfattar den även tanken om ett ansvarsfullt och varsamt förvaltande av det gemensamma. När Kristdemokraterna under förra mandatperioden säkerställde att ett centraliserat och sammanhållet arbete mot välfärdsbrottslighet påbörjades i staden så var förvaltarskapsprincipen ledande.

Revisionsrapporten har granskat specifikt arbetet mot välfärdsbrott inom hemtjänst och daglig verksamhet. Granskningen konstaterar att ett arbete har inletts men att det finns flera förbättringsområden; något vi misstänker gäller även andra delar av stadens verksamheter. Därför är det särskilt anmärkningsvärt att vänstermajoriteten

bland annat tar bort hela det utökade arbetet mot felaktiga utbetalningar sedan 2019, samt att man bromsar arbetet mot fusk inom föreningsbidragen trots signaler om brister från framförallt stadsdelsförvaltningarna. Det sänder helt fel signaler

Arbetet mot välfärdsbrott behöver ske brett och utvecklas, inte avvecklas. Stockholmarna behöver känna sig helt säkra på att politiken respekterar deras skattemedel, säkrar kvaliteten på tjänsterna som de har rätt till och att fusk både förebyggs och beivras.

Ärendet

Stadsrevisionens granskning visar att arbete för att motverka välfärdsbrott har påbörjats, där nämnderna i huvudsak arbetar inom ordinarie processer, enligt det ansvar som finns för respektive nämnd. Eftersom arbetet sker i olika nämnder krävs en sammanhållning till en helhet. Revisionen bedömer att kommunstyrelsen i högre utsträckning än idag behöver arbeta för att samordna, leda och stödja nämnderna för att därigenom skapa förutsättningar för att motverka välfärdsbrott.

Vidare konstaterar revisionsrapporten att nämndernas kontroll skiljer sig inbördes, exempelvis hur prioriteringar ser ut för vilka avtal som ska granskas inom LOV (lagen om valfrihetssystem). Arbetet skiljer sig på så vis mot andra kommuner som revisorerna har använt som jämförelse, som istället upphandlar enligt LOU (lagen om offentlig upphandling) för att därigenom öka möjligheterna för kontroll.

Stadsrevisionen visar i sin rapport att socialnämnden inte haft förutsättningar att genomföra den omfattning av kontroller som skulle behövas av avtal inom LOV. Därtill konstateras att kommunstyrelsen behöver ta ställning till hur staden skapar en rimlig balans mellan avtal och resurs för ändamålsenliga kontroller.

Upphandlande nämnder ansvarar för en aktiv avtalsuppföljning. Revisionskontoret bedömer i huvudsak att nämnderna arbetar enligt sitt ansvar inom ordinarie processer. Det finns samtidigt ett behov att säkerhetsställa att riktlinjer är framtagna och att rutiner för kontroll finns dokumenterade. Därtill belyser revisionskontoret att även granskningar av misstänkt välfärdsfusk behöver dokumenteras, för att bygga goda underlag om det blir aktuellt att häva avtal.

Utöver detta lyfter revisionsrapporten att kommunstyrelsen behöver ta ett samordnande ansvar för att tydliggöra strukturer för informationsdelning och uppföljning. Det krävs förtydligande angående vilken information som det finns behov av att dela och hur detta kan möjliggöras. Detta utifrån att flera system inte går att samköra. Ett exempel är att utförare registrerar tid i Paraplyet, vilket inte kan samköras med Agresso, utifrån vilket utbetalning till utförare sker. Det är heller inte tydligt hur misstänka felaktigheter ska dokumenteras eller vilka indikationer som indikerar välfärdsbrott.

Revisionskontoret belyser även behovet av att stadsledningskontoret tydligare följer upp nämndernas arbete mot välfärdsbrott. I dagslägets noteras begränsade möjligheter att ha överskådlig bild av arbete mot välfärdsbrott. När arbetet sker i flera nämnder och interna processer, så behövs en gemensam uppföljning särskilt utformad för välfärdsbrott.

Kommunstyrelsen rekommenderas att:

- Ta ett samordnande ansvar för arbetet mot välfärdsbrott genom att bland annat tydliggöra strukturer för informationsdelning och uppföljning.
- Utredda på vilket sätt upphandling av hemtjänst och daglig verksamhet ska ske för att skapa en ändamålsenlig kontroll av privata utförare.

Därutöver rekommenderas övriga granskade nämnder att utveckla sitt arbete med välfärdsbrott i en rad olika avseenden, bland annat kopplat till aktiv avtalsuppföljning samt utvecklad dokumentation av de kontroller som genomförs.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 april 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar revisionskontorets bedömning om att arbetet mot välfärdsbrott har påbörjats i staden och att det fortsatt behöver utvecklas. Att driva ett arbete mot välfärdsbrott såväl förebyggande som vid upptäckt, är en relativt ny uppgift för kommuner i stort.

Som framförs i rapporten så behöver arbete mot välfärdsbrott genomföras i stadens nämnder, men inkluderar även flertalet av stadens bolag. För att säkerhetsställa att arbetet genomförs ändamålsenligt, så finns behov av struktur och stöd.

Stadsledningskontorets inriktning är att detta utvecklingsarbete behöver ske löpande, utifrån att även upplägg för välfärdsbrott utvecklas över tid. Ovanstående inkluderar stöd för att säkerställa att riktlinjer och rutiner för kontroll finns framtagna, att dessa används på ett systematiskt sätt och att felaktigheter löpande dokumenteras och följs upp. Arbetet bör ses som en naturlig del i kvalitetssäkringen av de tjänster staden använder. Utbildningsinsatser och spridning av goda exempel samt erfarenhetsutbyten behöver också ske löpande. Som exempel på bättre uppföljning utvecklar stadsledningskontoret tertiälvuppföljningen vad gäller välfärdsbrott. Stadsledningskontoret genomför kunskapsspridning genom konferenser kring välfärdsbrott och utveckling av en portalsida på intranätet i ämnet.

Vad gäller LOV (lagen om valfrihet), så har kommunstyrelsen tillsammans med socialnämnden i årets budget i uppdrag att revidera förfrågningsunderlaget i syfte att stävja välfärdsfusk, förbättra arbetsvillkoren och höja kvaliteten hos privata utförare inom socialtjänst och LSS.

Informationsdelning utgör en utmaning i arbetet mot välfärdsbrott, där lagstiftning kan vara begränsande. Stadsledningskontoret ser ett behov av att driva utvecklingen om bättre förståelse för hur nämnder och bolag ska kunna dela information. Detta inkluderar också möjligheterna till informationsutbyte med externa aktörer. Stadsledningskontoret har därför påbörjat ett arbete tillsammans med juridiska avdelningen i syfte att tydliggöra förutsättningarna för informationsdelning. Stadsgemensamma system utgör en möjlighet till att samordna information för bättre möjlighet till samkörning. I budget för 2023 finns ett uppdrag om gemensamt system

för föreningsstöd, vilket möjliggör samkörning av data som tidigare fanns hos respektive stadsdelsnämnd.

Sammantaget bedömer stadsledningskontoret att det pågår en förstärkning av arbetet för att staden ska uppnå en god systematik i arbetet med att upptäcka och motverka välfärdsbrott, något som behöver inkludera berörda nämnder och bolag.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att revisionsrapport nr 1/2023 gällande Stadens arbete för att motverka välfärdsbrott anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.